

Hnízdění a neobvyklá potrava vrabce domácího (*Passer domesticus*) v zimě

Breeding and unusual food of House Sparrow *Passer domesticus* in winter

Radim Kočvara

Omitologická laboratoř PFF UP, tř. Svobody 26, 771 46 Olomouc email: burunduk@seznam.cz

U mnoha synantropních druhů dochází vlivem člověka k posunutí hnízdní sezóny a tyto druhy často pod vlivem zvýšené teploty, světla a dostatku potravy zejména uvnitř budov hnízdí v jinak nepříznivé části roku. Tato skutečnost je známa zejména v případě vrabce domácího (*Passer domesticus*), který patrně nejvíce ze všech ptačích druhů využívá lidských staveb ke hnízdění. Úspěšná hnízdění jsou v rámci Evropy hlášena ze všech měsíců v roce (CRAMP & PERRINS 1998), nicméně i tak je hnízdění v zimních měsících ojedinělé a málo obvyklé. GLUTZ & BAUER (2001) uvádějí hnízdění jako časté do září, od října zmiňují již jen ojedinělé záznamy. V případě hnízdění během ledna a února pak uvádějí 10 zpráv od různých autorů včetně zjištění v ČR (viz dále). Podobně HUDEC (1983) uvádí hnízdění v zimních měsících jako známé, zmiňuje se však pouze o zahraničních pozorováních. V České republice bylo zaznamenáno hnízdění tohoto druhu ve větracím otvoru v budově, kde byla 25.2. nalezena čerstvě snesená vejce (KOZÁK 1988). Na žádoucí další zprávu o hnízdění vrabce domácího ani dalších druhů v zimních měsících v rámci ČR jsem nenarazil.

Dopoledne dne 25.1.1997 jsem v potravinářském komplexu v Ostravě-Martinově zahlédl, že do větracího otvoru pod střešou budovy opakovaně zalétá samec vrabce domácího, později byla pozorována také samice. Při přiblížení se k větracímu otvoru jsem zaregistroval hlasitě se ozývající mláďata, které krmili oba rodiče. Budova, v níž vrabci hnízdili, je asi 5,5 m vysoká a má rovnou střechu. Asi 0,5 m pod střešou se nalézají větrací otvory vzdálené od sebe přibližně 2 m a jsou kryté sítkou. Průměr otvorů činí asi 6 cm. V některých otvorech byla sítko poškozena a právě zde hnízdil pár vrabců domácích, kteří v průběhu dopoledne, kdykoli byli pozorováni, zalétali s potravou do otvoru a krmili hlasitě se ozývající mláďata. Hnízdo nebylo přístupné, podle intenzity žadonění však odhaduji jejich stáří minimálně na jeden týden. Ve zdejších závodech se po celý rok zdržují početné skupiny vrabců domácích (někdy až 40 jedinců), a to zejména ve vytápěných budovách jako jsou garáže a příjmové haly drůbeže, nikdy jsem však nezaznamenal žádné hnízdní aktivity mimo obvyklé hnízdní období (1996-2000). Lokalitu jsem opět navštívil až za týden, to zde pár vrabců ani mláďata již nebyli pozorováni. Až 23. 2. 1997 jsem do stejné dutiny viděl několikrát zaletět vrabce domácího s chomáčem stavebního materiálu. Nemohu však potvrdit, zda zde hnízdil, neboť v dalším týdnu zde již pozorován nebyl. Hnízdění vrabců ve stejném otvoru pak bylo potvrzeno až v květnu, kdy byla opět zaregistrována ozývající se mláďata. V sousedním otvoru pak zahnízdil špaček obecný (*Sturnus vulgaris*), 10. 5. 1997 bylo pozorováno mládě, jak vykukuje z dutiny a je intenzivně krmeno rodiči. Zmíněné hnízdění nemohlo být ovlivněno vyšší teplotou, neboť průměrné teploty kolísaly během ledna 1997 mezi -7,2 a -2,2°C. V roce 1998, kdy bylo o poznání tepleji (průměrné teploty mezi 4,2 a -0,7°C), zde vrabci mimo obvyklou hnízdní sezónu nehnízdili.

Další zvláštností je v případě zmíněného hnízdění vrabců potrava. Třikrát jsem bezpečně rozlišil, že dospělí vrabci přinášejí jako potravu mláďatům zbytky masa, které ulpělo na přeprávkách a kontejnerech, ve kterých se čerstvě převáží z porážky. Dospělí rodiče

byli občas pozorováni při požívání masa v průběhu celé zimy, požívány byly občas také kousky kuřecích jater. V průběhu zimy byli při konzumaci zbytků masa pozorováni zcela běžně také sýkora koňadra (*Parus major*), sýkora modřinka (*Parus caeruleus*), kos černý (*Turdus merula*), rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*), a jednou také střízlík obecný (*Troglodytes troglodytes*) a červenka obecná (*Erithacus rubecula*).

Poděkování: Sepsání příspěvku bylo podpořeno grantem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MSM 153100012). Rád bych poděkoval Dr. K. Weidingerovi za připomínky a úpravu textu a pobožce Českého hydrometeorologického ústavu v Ostravě za poskytnutí údajů o teplotách.

S u m m a r y

Winter breeding of House Sparrow *Passer domesticus* was recorded in Ostrava-Martinov (northern Moravia) in 1997. On 25 January, begging of young in a hole in the wall of poultry slaughter house was registered. Adults bringing food to the hole were observed. During the following week the sparrows were not observed, until 23 February, when a male bringing material to the nest was recorded. Another breeding attempt in the same hole was recorded in May. In winter, sparrows were observed bringing pieces of fresh chicken meat, picked up in transport containers used in the slaughter, to the young. At the site, meat consuming was observed also in the Great Tit *Parus major*, Blue Tit *Parus caeruleus*, Blackbird *Turdus merula*, Black Redstart *Phoenicurus ochruros*, Wren *Troglodytes troglodytes* and Robin *Erithacus rubecula*.

Literatura

- GLUTZ von BLOTZHEIM U. N. & BAUER K. M. (eds.) 2001: Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 14-I. Akad. Verlagsges., Wiesbaden.
 HUDEC K. (1983): Fauna ČSSR. Ptáci 3/II. Academia, Praha.
 CRAMP S. & PERRINS C. M. (eds.) 1994: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VIII. Oxford University Press, Oxford.
 KOZÁK V. 1988: Hnízdění vrabce domácího (*Passer domesticus* L.) v zimním období 1986 na střední Moravě. Zprávy MOS 1988: 124-125.